

Vývoj armády antického Říma

Aleš Mučka

Ab urbe condita

Vývojové fáze antické římské armády

- Mytologická fáze (753 př. n. l. – 3. století př. n. l.)
- Občanská armáda (3. – 2. století př. n. l.)
- Profesionální armáda (1. století př. n. l. – 3. století n. l.)
- Pozdní armáda (3. století n. l. – 5. století n. l.)

Mytologická fáze

- První dochované prameny o armádě Římanů pocházejí až ze 3. století př. n. l.
- Všechny starší zmínky se dnes považují za mytologii
- Romulus měl 300 válečníků jako svou osobní stráž (*celeres*)

Základní druhy vojsk

- ▣ Pěchota (infanterie)
- ▣ Jezdectvo (kavalerie)
- ▣ Námořnictvo
- ▣ Auxilia
- ▣ Technické služby

Pěchota

1. 55BC 2. 15AD 3. 100AD 4. 200AD 5. 290AD 6. 400AD

1.

2.

3.

4.

5.

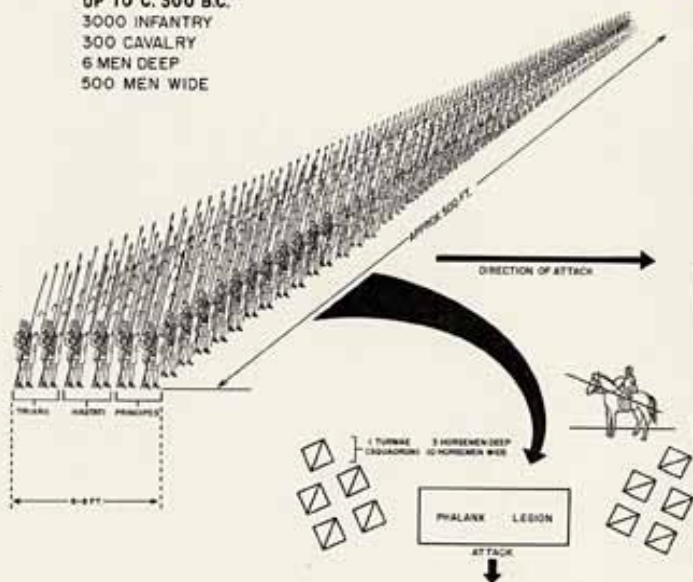

6.

Phalanx Legion

UP TO C. 300 B.C.
 3000 INFANTRY
 300 CAVALRY
 6 MEN DEEP
 500 MEN WIDE

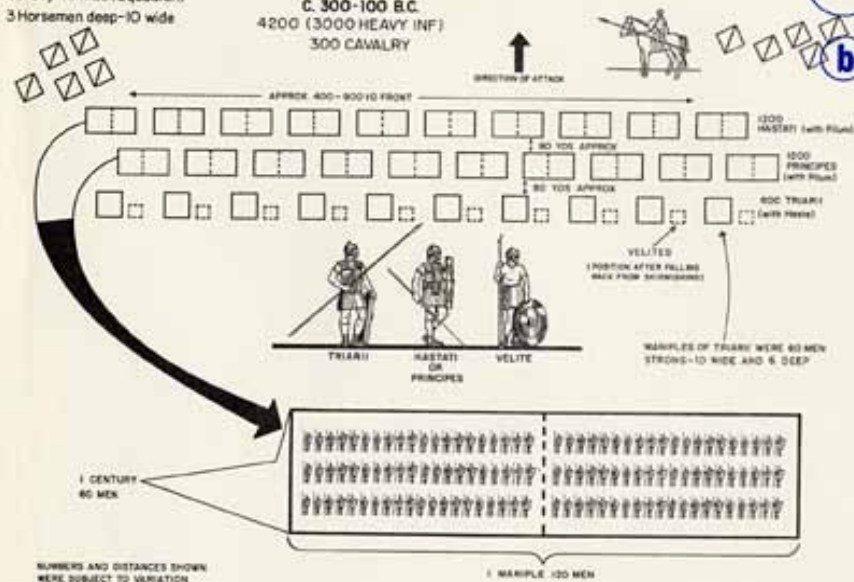
NOTE: ALL INFANTRYMEN ARMED WITH THE HASTA (LONG SPEAR)

(a)

Manipular Legion

Cavalry Turmae (Squadron)
 3 Horsemen deep-10 wide

C. 300-100 B.C.
 4200 (3000 HEAVY INF)
 300 CAVALRY

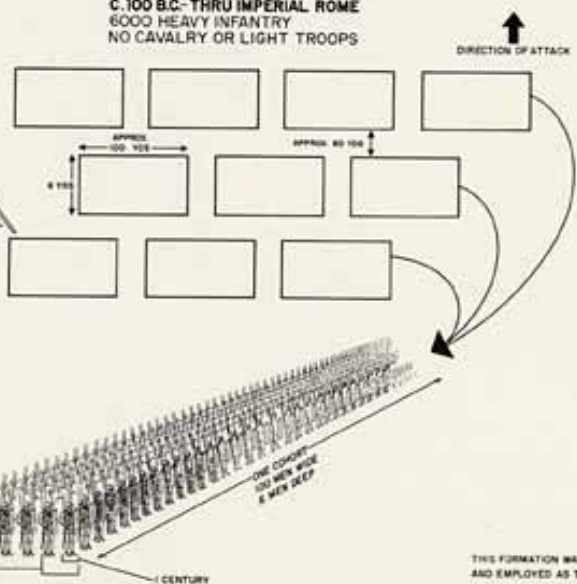

14

(b)

Cohortal Legion

C. 100 B.C.- THRU IMPERIAL ROME
 6000 HEAVY INFANTRY
 NO CAVALRY OR LIGHT TROOPS

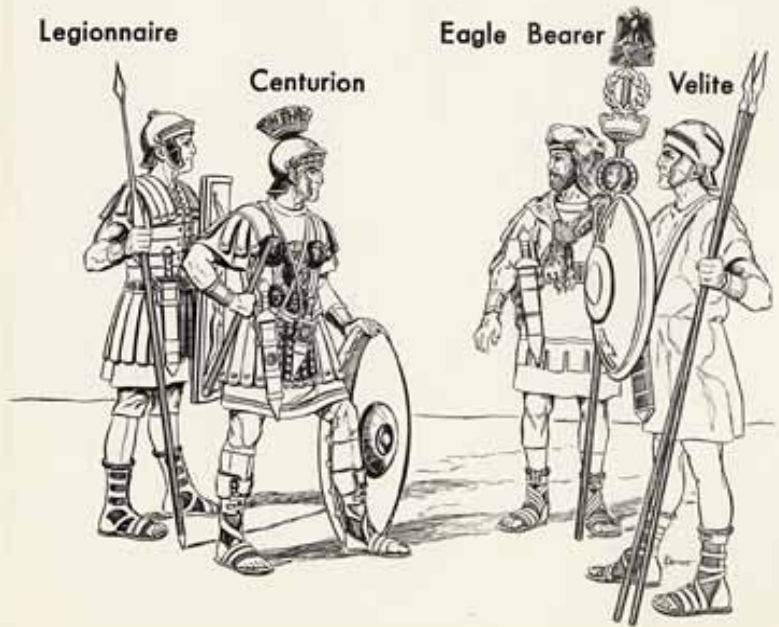
(c)

Legionnaire

Eagle Bearer

Centurion

Velite

(d)

A

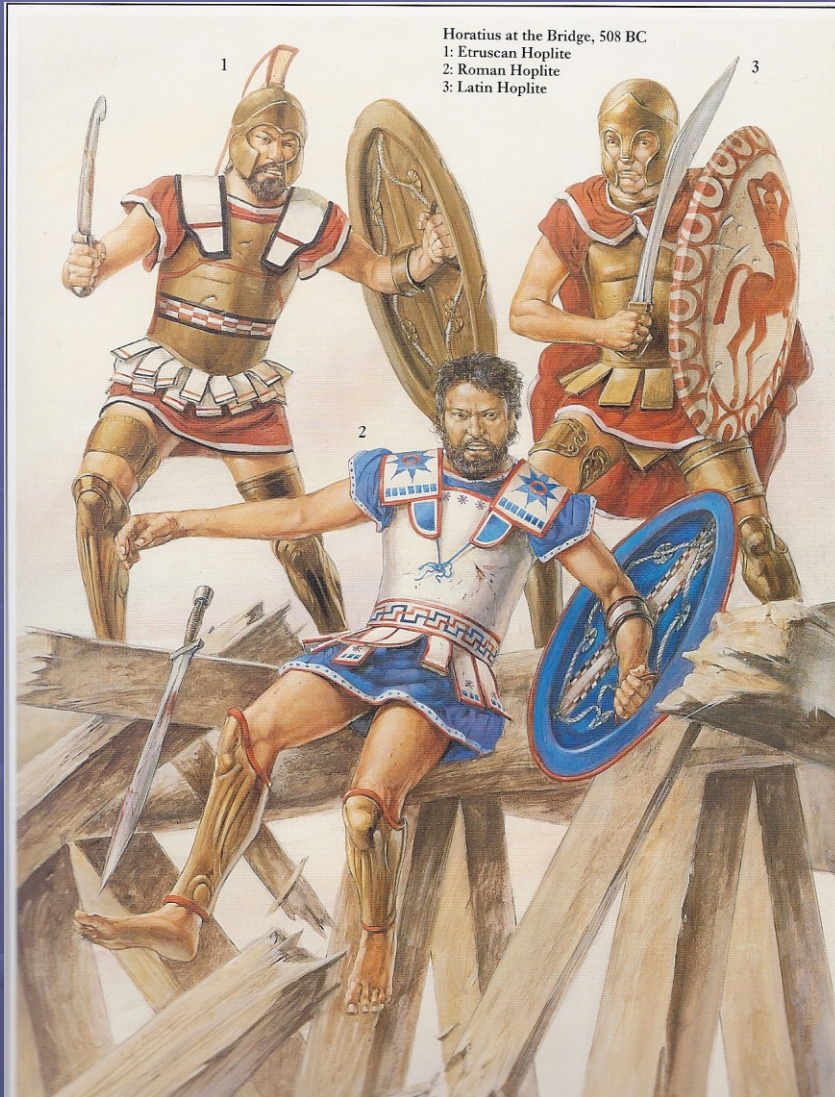
B

C

D

E

Římská falanga

- ❑ Okopírována z antických řeckých městských států
- ❑ Používána i římskými sousedy
- ❑ I výzbroj byla převzata z Řecka

„Polybiova“ legie - manipuly

- Typická pro 3. – 2. století př. n. l.
- Občanská armáda – před každým tažením byla vyhlášena mobilizace
- Branci si museli zaplatit svou výzbroj a výstroj – majetkový census
- V čele legií stáli volení úředníci
- Po skončení konfliktu se vojáci vraceli ke svým občanským povoláním

Struktura republikánské armády

Každá legie měla 4200 pěšáků a 300 jezdců a tvořily ji 3 samostatné útvary:

■ první linie (*hastati*) – 1 200 mužů

■ druhá linie (*principes*) – 1 200 mužů

■ třetí linie (*triarie*) – 600 mužů

Základní organizační jednotkou byl **manipul** (120 mužů rozdělných do dvou centurií po 60 mužích)

Mariovy reformy

- Gaius Marius (157 – 86 př. n. l.)
- Vytvoření profesionální armády
- Chudí bezzemci nedostávali od států půdu, ale získali zaměstnání v armádě
- Výzbroj a výstroj jim platila státní pokladna
- Po skončení tažení vojáci zůstávali ve službě a brali pravidelně žold
- I důstojnický sbor byl profesionalizován

Nová legie

- Centurie byla posílena na 80 mužů, tudíž manipulum tvořilo zhruba 160 vojáků
- Ze 3 manipulů byla vytvořena nová jednotka **kohorta** (480 mužů), která mohla operovat jako samostatný bojový útvar
- Legii tvořily 1. kohorta (800 vojáků) a 9 dalších (každá po 480 mužích)
- V každé legii bylo okolo 5 000 pěšáků a jen 120 jezdců

Začala vexilace

- Do ohrožených oblastí římských hranic nebyly vysílány celé legie, ale pouze samostatné kohorty
- Tímto opatřením bylo docíleno mnohem větší flexibility legií, což bylo praktické u neustále napadaných hranic impéria
- Zvyšování počtu mužů v pomocných sborech vytvářelo jednotky vybavené pro konkrétní úkoly a snižovalo výdaje

Dva druhy jednotek

- Na přelomu 3. a 4. století n. l. se celá Římská armáda rozdělila na dva typy: *comitanenses* a *limitanei*
- *Limitanei* (někdy též *riparienses*) byly jednotky trvale umístěné v pohraničních pevnostech proti lokálním útokům barbarů
- *Comitanenses* tvořily tzv. mobilní armády, které zasahovaly na ohrožených místech hranice nebo vnitrozemí

Pozdně římská legie

- Pravděpodobně díky vexilaci byl početní stav legie ve 4. století n. l. snížen na 1 000 mužů, přičemž se jednalo především o jednotky *comitanenses*
- Většina jednotek ale měla asi jen dvě třetiny svých předepsaných stavů
- V druhé polovině 5. století n. l. si velitelé na Západě sestavovali armády vždy krátce před tažením a po vítězství je rozpustili

Římský pěšák

Základní pěchotní výzbroj

- ▣ *pilum* – necelé dva metry dlouhý oštěp
- ▣ *gladius* – krátký sečný a bodný meč
- ▣ *pugio* – krátká dýka
- ▣ ochranná zbroj, přilba a štít (*scutum*)

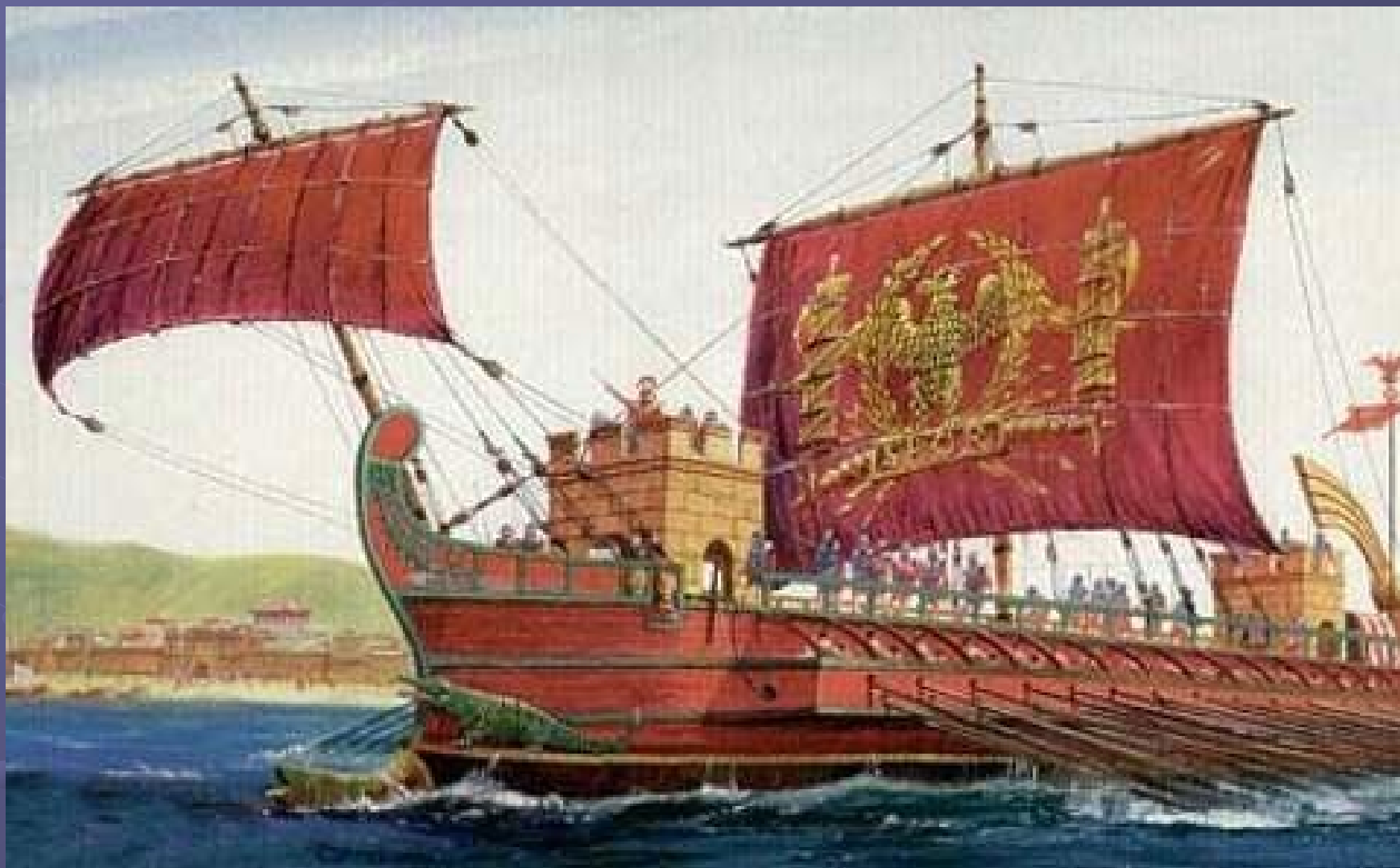
Jezdectvo

Na koni Říman nebojoval

- V občanské armádě měla každá legie 300 jezdců rozdělených do 10 *turmae* (veleli 3 *decuriones* a 7 dalších kavaleristů)
- Po Mariových reformách měla každá legie jen malý jezdecký oddíl (120 mužů)
- Kavalérii dodávali spojenci (*auxilia*)
- V polovině 3. století n. l. zformoval císař Gallienus mobilní těžkou jízdu

Námořnictvo

Římané neměli rádi válku na moři

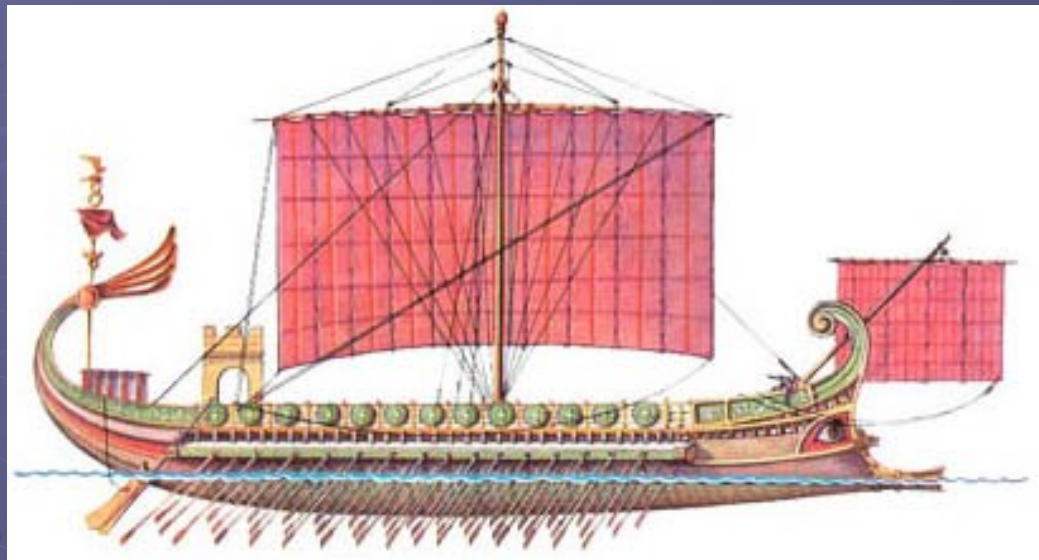
- Římská republika zřídila až v roce 311 př. n. l. instituci dvou úředníků (*duoviri* nebo *diuumviri*) – každý velel flotile 10 lodí
- Roku 265 př. n. l. došlo ke střetu s námořní velmocí Kartágem
- Během roku 261 př. n. l. vybudovali Římané impozantní flotilu 100 quinquerém a 20 trirém a na hlavu porazili Kartagince

Quinqueréma (pětiveslice)

- těžkopádná a pomalá
- posádku tvořilo 300 námořníků a 120 příslušníků námořní pěchoty
- hlavní plavidlo republikové i císařské flotily

Triréma (trojveslice)

- malá ale rychlá
- dosahovala rychlosti až 8 uzlů
- okopírována z řecké triéry
- nepoužívala se tak často jako quinqueréma

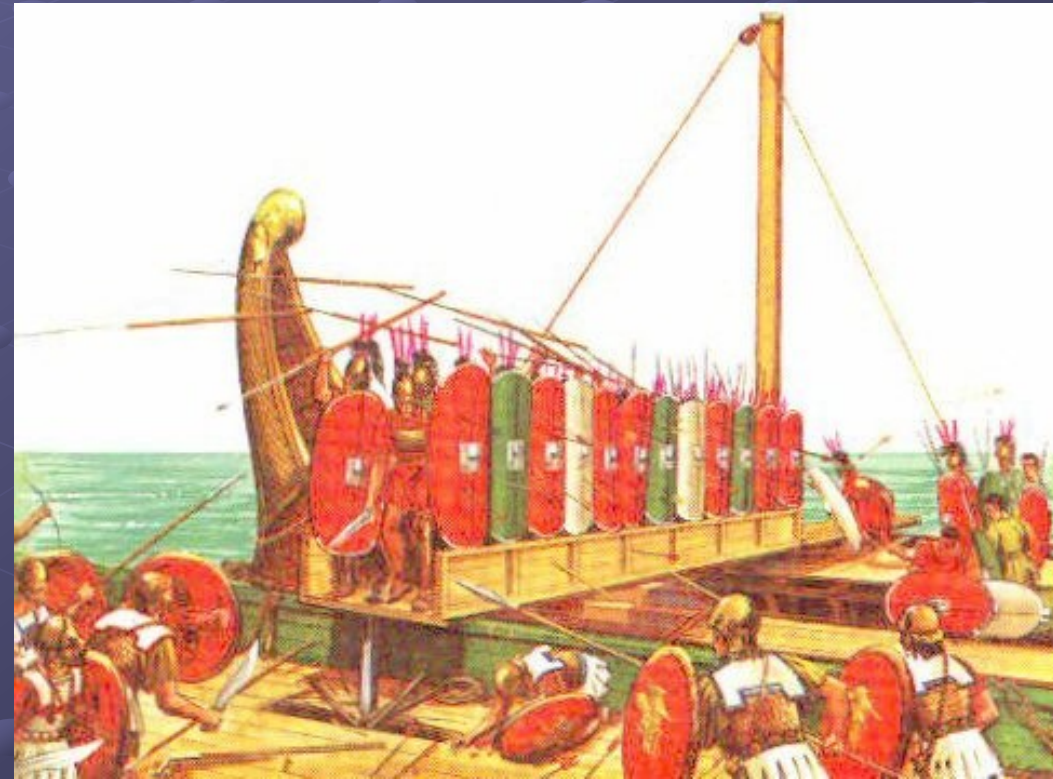
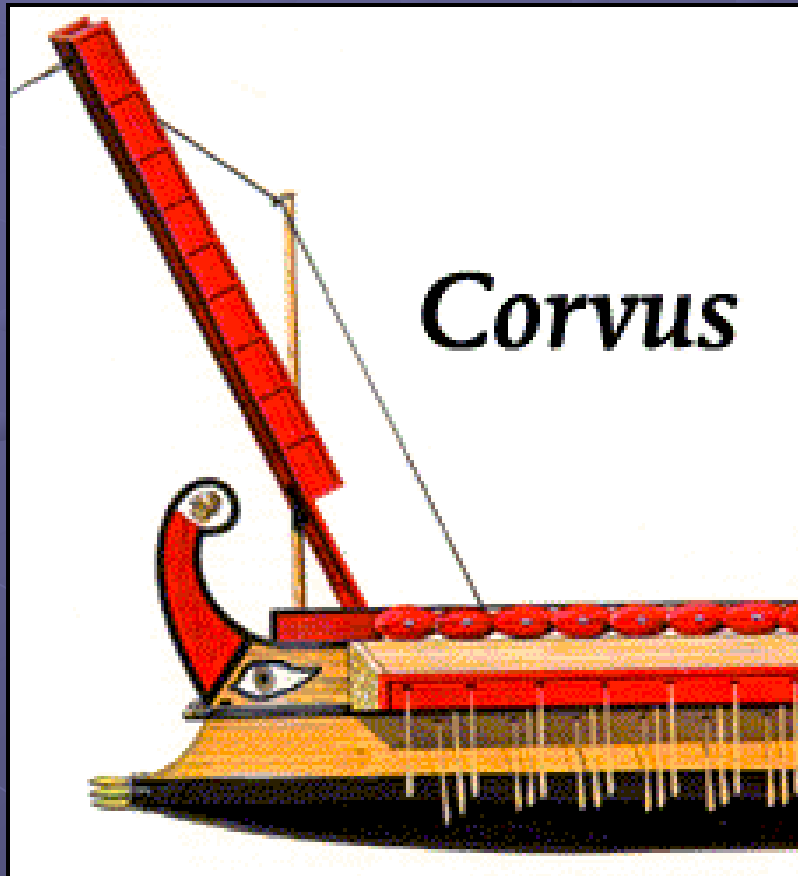
Římská námořní taktika

- Převzata z antického Řecka
- Každá římská válečná loď byla vybavena bodcem (*rostrum*) pro taranování nepřítele
- V roce 260 př. n. l. Římané v námořní bitvě u Mylae poprvé použili speciální druh lávky ovládané kladkou s kovovými železnými hroty na jednom konci (*corvus*)

Taranování

Corvus v akci

Barbaři v Římské armádě

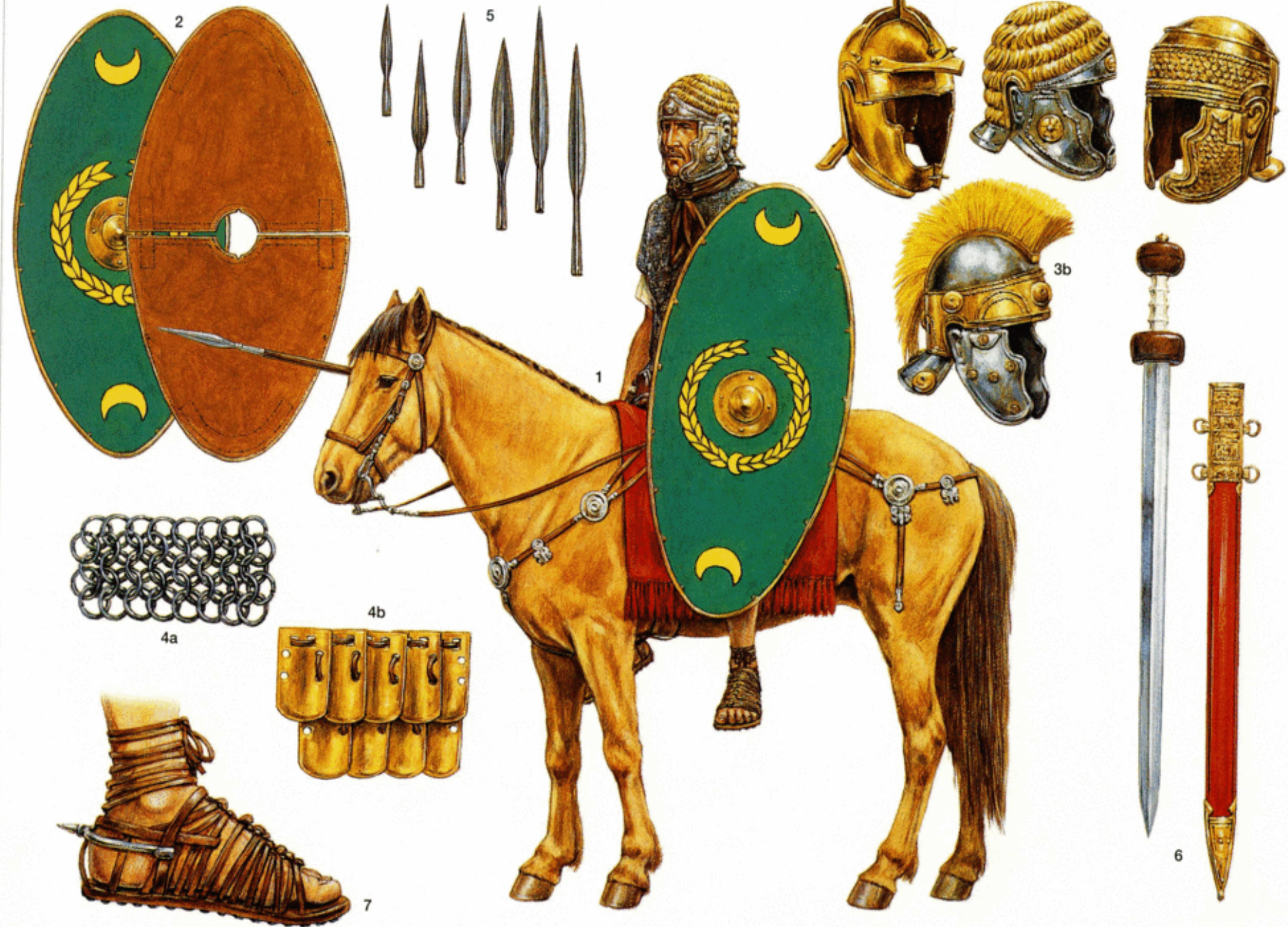
Co je to auxilia?

- Jednalo se o „spojence“ Říma, kteří mu poskytovali své vlastní vojáky pro plnění různých speciálních funkcí
- Tvořili jízdní, pěší i smíšené jednotky
- Původně je tvořily kmeny obývající Apeninský poloostrov
- Díky následné územní expanzi a po tzv. Spojenecké válce (90 – 88 př. n. l.) se do auxilií dostala i další etnika

Řím potřeboval kavalérii

- Po Mariových reformách měla legie jen 120 jezdců, ale potřebovala jich víc
- Tradiční jízdní oddíly po 512 mužích se nazývaly *aly* (velí *praefectus*) a členily se na *turmae* s 32 kavaleristy (v čele byl *decurio*), ale existovaly i větší
- V *alách* působili klasičtí jezdci nebo jízdní lučištníci

C: Auxiliary trooper and equipment

Jen těžká pěchota patřila Římu

- Mariovy reformy vyřadily z profesionální armády lehkou pěchotu (*velites*)
- Legie ji ale potřebovaly pro ochranu svých křídel během bitvy
- Vojáci v auxiliích vytvářeli *kohorty* (velel *praefectus* nebo *tribunus militum*), které se dělily na *centuriae* (v čele byl *centurio*)
- Rovněž tvořily smíšené *kohorty* (tvořily je *turmae* i *centuriae*)

Hlavní funkce auxilií

- Poskytovali Římské armádě netradiční typy zbraní (lukostřelci, střelci z praků, pěšáci s delšími oštěpy atd.)
- Jednotky auxilií měly stejný výcvik a používaly podobnou strategii jako římské legie, které podporovaly
- Vždy byly početně slabší než kompletní legie, aby se nemohly vzbouřit

Foederati

- Foederati (čili spojenci) byly vojenské jednotky barbarů zevnitř i z vnějšku říše, které byly do Římské armády včleněny na základě smlouvy (*foedus*)
- I když tím byly římské legie vystaveny nebezpečí barbarizace, mnoho těchto vojáků brzy přijalo římskou kulturu
- Byla zde rovněž hrozba zběhnutí k barbarům, proti kterým měli bojovat

Foederati nahrazují legionáře

- Postupem času se najímaly celé kmeny barbarů i s jejich náčelníky jako veliteli, kteří tak získávali vysoké vojenské hodnosti v Římské armádě a také moc
- Někteří náčelníci se postupně začali chovat jako suverénní vládci
- Když Římané neměli na zaplacení foederatů, začali jim platit římskou půdou, čímž začal pozvolný rozklad impéria

Technické služby

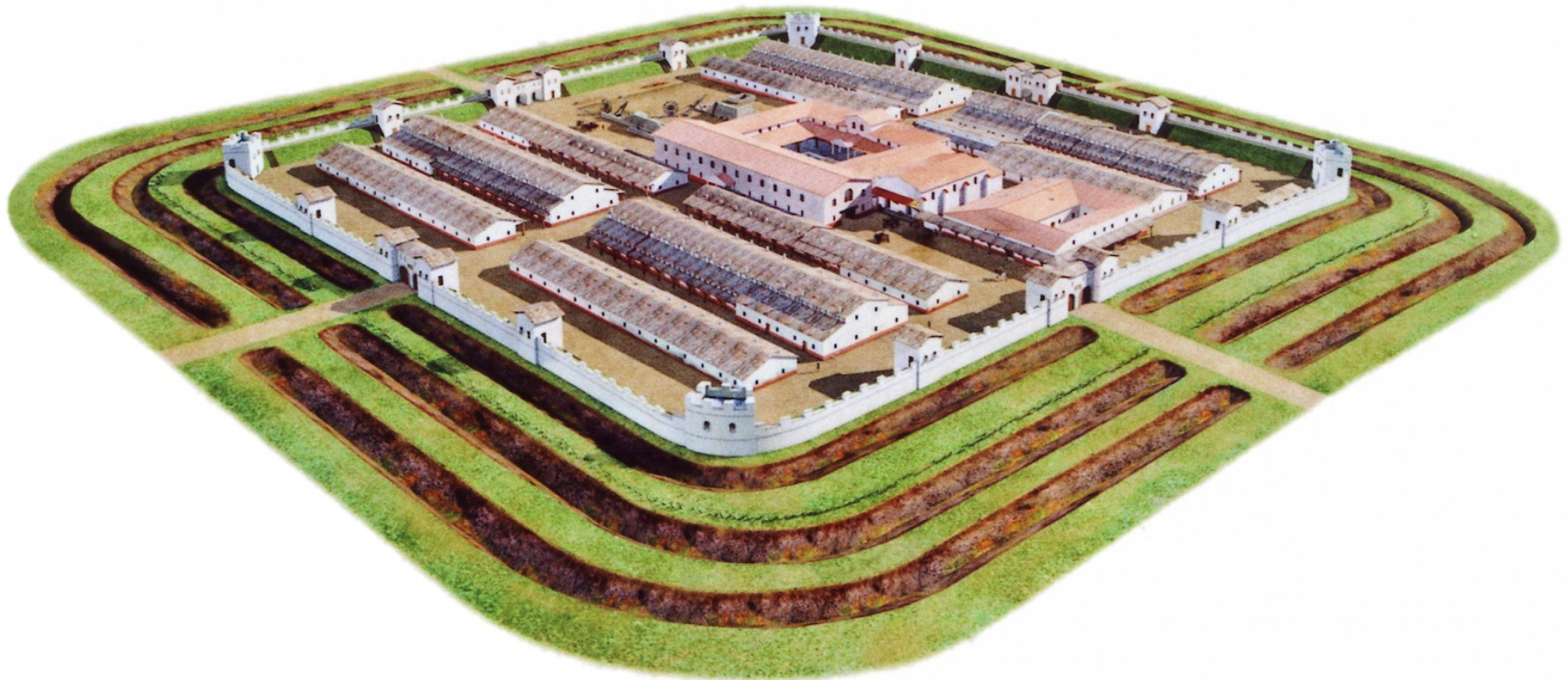

Někteří Římané zůstávali v týlu

- ▣ lékař (*medicus*), který působil v lazaretu
- ▣ Různí odborníci a řemeslníci především pro stavby mostů, opevnění atd.

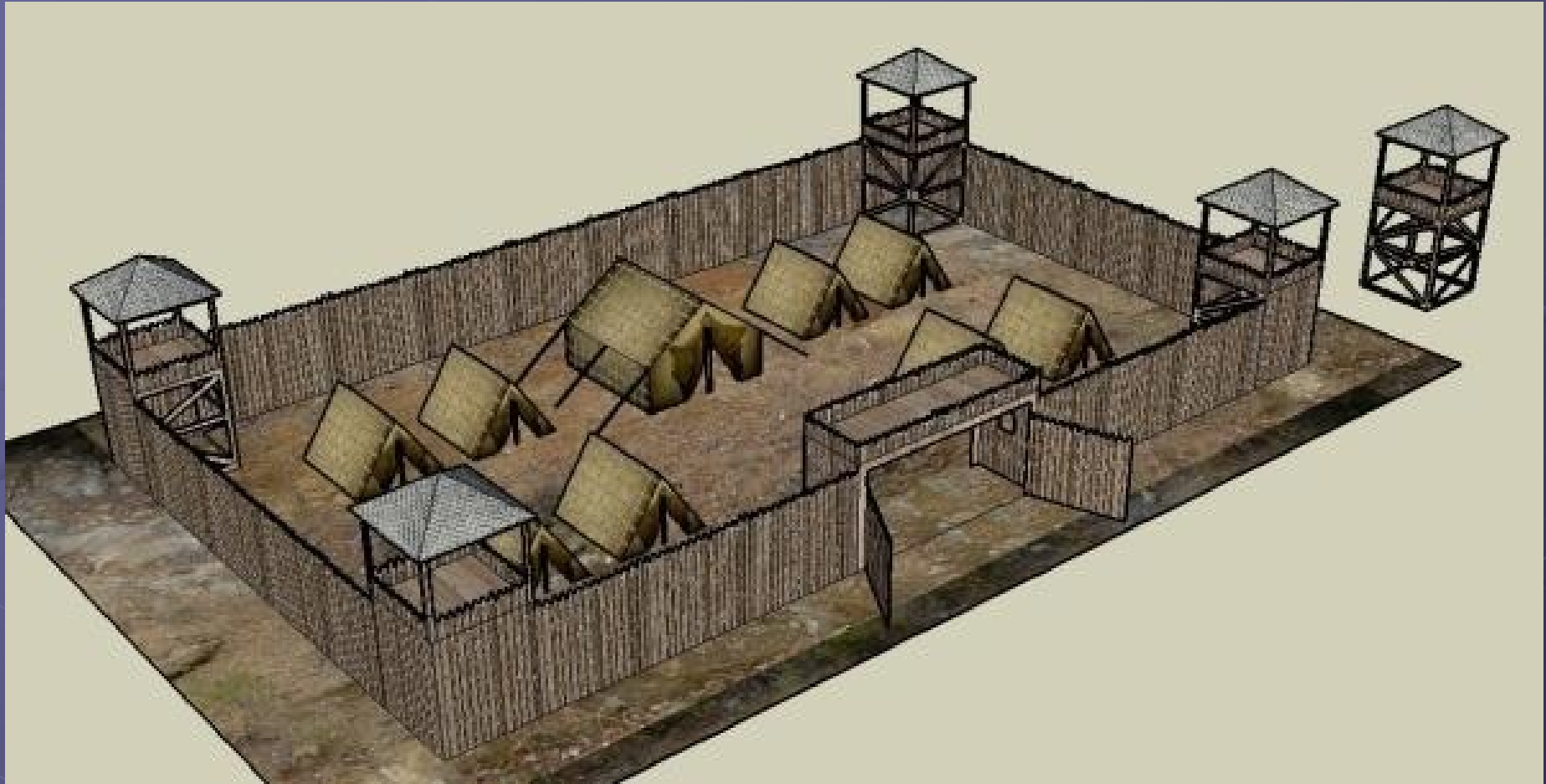
Tábory římských legií

Římské pevnosti

- Do období raného císařství (počátek našeho letopočtu) si legie budovaly jen dočasné tábory na přezimování (*hiberna*)
- Císaři ale potřebovali stálé vojenské jednotky ve svých provinciích
- Začaly se budovat kamenné pevnosti, kde vojáci trávili většinu své vojenské služby
- I římské auxilie měly své vlastní tábory

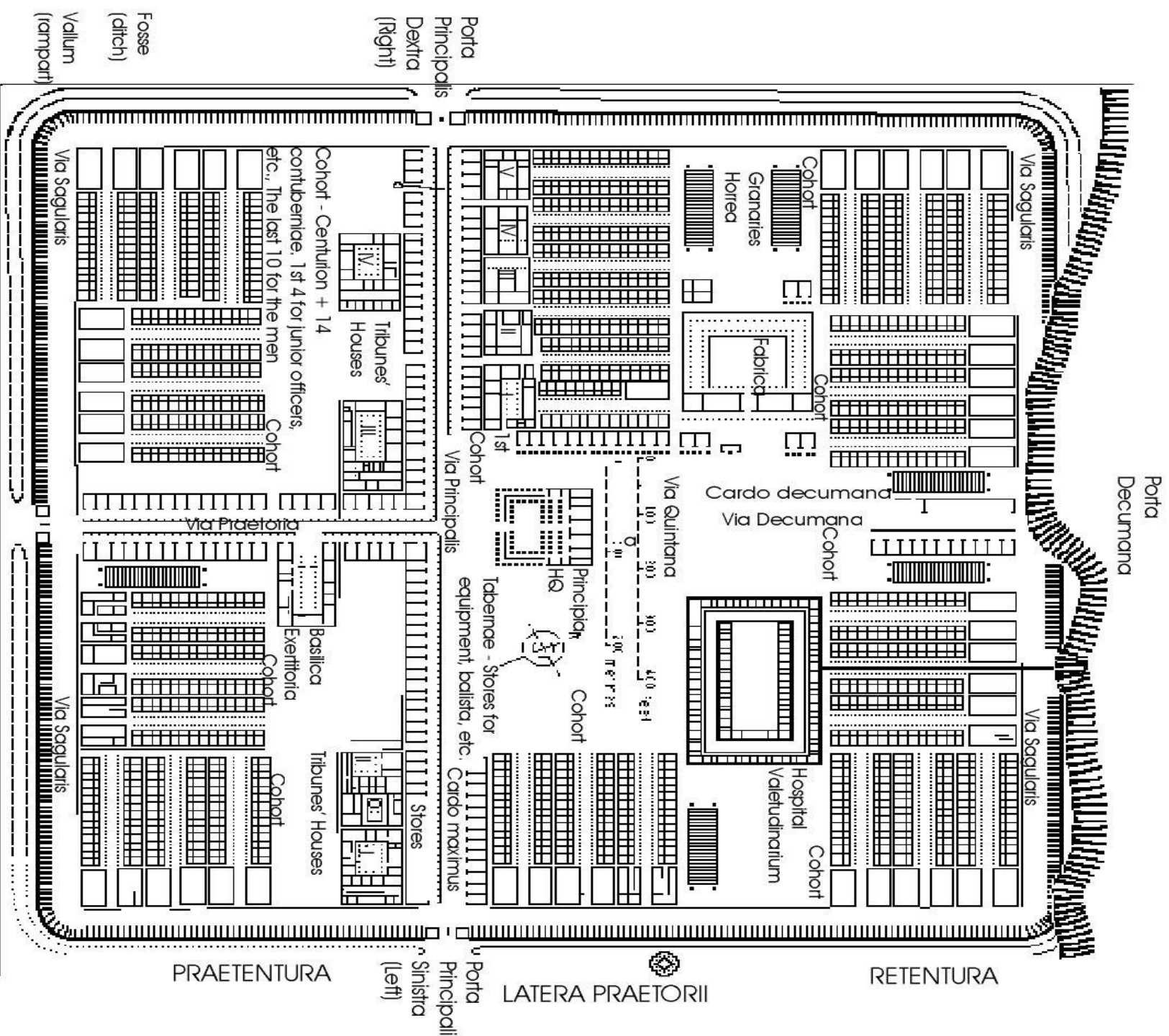
Pochodový tábor

Stálý tábor

INCHTUTHIL ROMAN FORTRESS (SCOTLAND)

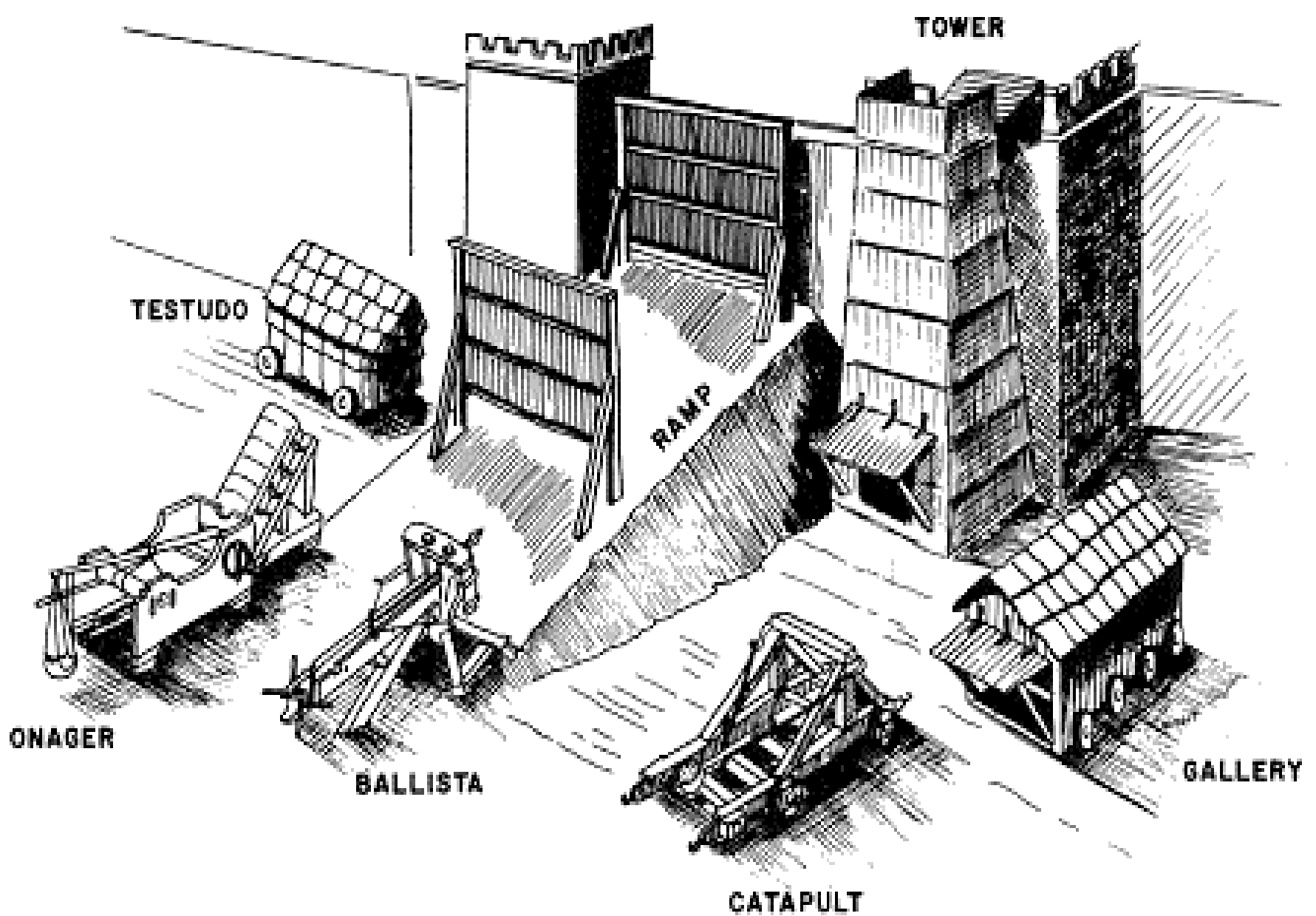
ere should be houses for six tribunes (one tribunus laticlavus and five tribuni angusticlavii) but only four are shown. The praetorium was not built but it would typically be Mediterranean in style with ranges of rooms built around an inner courtyard. The house of the praefectus castrorum is not visible.

Římská armáda jako obléhatel

Jak na nepřátelské opevnění?

- Římská armáda užívala tři typy strategie:
 1. Vyhladovění (dlouhodobé obléhání)
 2. Lest (velice nejistá a riskantní strategie)
 3. Útok (vysoké ztráty v řadách legionářů)
- Během útoku se používaly i různé druhy obléhacích strojů

ROMAN SIEGECRAFT AND WORKS

A scene from the movie 'The Thin Red Line' showing soldiers in a jeep. The jeep is equipped with a mounted machine gun. One soldier is driving, another is in the passenger seat, and a third is operating the machine gun. The background shows a desert landscape with tents and a clear blue sky.

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy